

A levélíró bizonyára nem gondolt arra, hogy az iskola, gyakorlótér és vár szavak együttes említésével a korabeli Szécsény történelmi szerepét jelzi: Szécsény a magyar államiságnak és a magyar művelődésnek gyaránt végvára volt.

Palásti György levele a Palásti családdal rokon Szmrecsányi családhoz, majd Ipolyi Arnold besztercebányai, később nagyváradai püspökhöz került. Ipolyinak ugyanis Szmrecsányi leány volt az édesanyja. Jelenleg a primási levéltár őrzi a levelet Ipolyi Arnold családi irataival és egyéb irathagyatékaival együtt.

Szécsény végleges felszabadulása után a ferencesek — Koháry István füleki várkapitány támogatásával — újból visszatértek Szécsénybe, de iskolájuk nem újult fel többé, bár emléke tovább is élt. Az 1731-ben egyházlátogatást tartó Berényi Zsigmond nógrádi főesperes említi a szécsényi plébános panaszát (akkor már világi pap volt Szécsény plébánosa), hogy a ferencesek még mindig használják a Forgách Zsigmond özvegyétől kapott házat, annak ellenére, hogy iskolát már nem tartanak fenn. A helytartótanács tanügyi bizottsága (commissio studiorum) pedig 1776-ban nyomtatott kimutatást küldött a megyéknek az ország gimnáziumairól. Ez a kimutatás felsorolja a ferencesek szécsényi gimnáziumát is, megjegyezve, hogy a tanulmányi alap gyarapodásáig (usque auctio-nem fundi studiorum) nem működik.

1798 novemberében Vilt József esztergomi kanonok és Batthyány József érsek vikáriusa (utóbb győri püspök) 6000 forintot ajánlott fel a szécsényi gimnázium céljára. Nógrád vármegye közgyűlése 1799 januárjában a nádortól kérte a gimnázium megnyitását. Feliratában arra hivatkozik a megye, hogy a ferences zárdában van hely a gimnázium számára, a tanítást pedig a ferencesekre lehetne bízni. Egyéb szükségletek fedezetétől megemlíti Vilt József adományát, amelyet a tanulmányi alaphól kellene kiegészíteni. Úgy látszik, a tanulmányi alapnak még ekkor sem volt elegendő jövedelme, mert nem került sor az iskola felállítására.

Palásti Pál és fia életéről annyit tudunk, hogy Palásti Pál 1649-ben még alispán volt, egy 1653. évi oklevél azonban már mint néhairól emlékezik meg róla. Özvegyét, Ordódy Juditot ugyanez a forrás György gyámjaként említi, tehát György ekkor még nem 24 éves. Egy 1658. évi okiratban Palásti György már a saját nevében ad ügyvédi meghatalmazást, 1661-ben azonban azt írják róla, hogy magtalanul elhalt.

Jegyzetek: Fináczy Ernő egyetemi tankönyve (Az újkori nevelés története — Bp. 1927) a ferenceseknek csupán az erdélyi iskoláiról tesz említést. König Kelemen (Hatszázéves ferences élet Szécsényben — Vác, 1931) teljes szövegében közli Forgách Zsigmondné adománylevelét, mégis csak egy fél mondatban szól arról, hogy a ferencesek civil ifjak számára is tartottak kollégiumot (156. old.) — Az említett két canonica visitatiót (AEV. no. 2124/12, illetőleg Iiber 23.), valamint Nógrád vármegye 1799. évi feliratát (Batth. Prot. III. Litt. no. 41.) a primási levéltár őrzi. — A commissio studiorum nyomtatványára (1776. évi közgyűlési iratok — ad fasc. P. frust. 2.) a Nógrád vármegyei Levéltár hívta fel figyelmünket. — Palásti Pál és György életrajzi adatait Palásthy Pál: „Palásthyak” című művének II. kötetéből (Bp. 1891) vettük.

A halottak békés nemtörődömsége számomra már elviselhetetlen

*Először volt a Gondolkodó, majd megszületett
a Gondolat hogy próbára tegyen téged engem
MINKET és kérdéseket tett föl nekünk és
nevet adott nekünk hogy megkülönböztethessen
bennünket egymástól és az utolsó kérdésre
csak én tudtam a választ így az utolsó
kérdésnél egyedül maradtam mert eltitkoltam
a VÁLASZT mit csak akkor mondhatok el ha már
nem tartozom senkinek ha már fiztettem
mindenért.*

GREGUSS SÁNDOR